

PRAVICA

Glasiło krščanskega delovnega ljudstva

Izhaja vsak četrtek popoldne; v slučaju praznika dan poprej — Uredništvo: Ljubljana, Stari trg 2/1 — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo

Posamezna številka Din 1.50 — Cena: za 1 mesec Din 5.00, za četrt leta Din 15.00, za pol leta Din 30.00; za inozemstvo Din 7.00 (mesečno) — Oglasi po dogovoru

Oglasi, reklamacije in naročila na uprave Jugoslovanske tiskarne, Kolportažni oddelek, Poljanski nasip št. 2 — Rokopisi se ne vračajo

Desetletnica.

Te dni se obhaja desetletnica ruske revolucije. To je največji prevrat v zgodovini krščanskega človeštva. Stal je več človeških življenj kakor vse revolucije zadnjih stoletij in gotovo še ni končan. Po svojem obsegu, žrtvah in dalekosežnosti je ruska revolucija dogodek, ki se ga bo človeštvo še dolgo spominjalo.

Ruska revolucija je bila odgovor celega dvestomilijonskega naroda na večstoletno zatiranje, preganjanje in tlačanje. Ruski carji so bili absolutni na videz, v resnici pa je neomejeno vladala mala veleposestniška kasta s pomočjo skrajno podkupljive in do mozga pokvarjene birokracije. Ljudstvo se je namenoma držalo v največji siromašini in nevednosti. Inteligenca, ki bi bila mogla narod dvigniti, se je deloma preganjala, deloma korumpirala. Cerkev so zaslužili v dekle vladajočega sloja, ji pustili zunanji sijaj, njene duhovne sile pa popolnoma zvezali. Meščanstvo se je sicer po razmahu industrije dvignilo, toda ni bilo v stanu družbe preporoditi: deloma mu ni dovolila carska birokracija, deloma je zapadlo materializmu, ki ni mogel ljudstvu pokazati nobenih višjih vzorov. Ko je to meščanstvo ob popolnem notranjem razkroju carskega absolutizma v svetovni vojni zgrabilo za oblast, da uvede ustavno monarhijo, ali buržuazno republiko, je Ljennin z enim samim nastopom povedel ogromne delavske in kmetijske množice za seboj in strmoglavil meščansko revolucijo, ki mu je bila z odstavitvijo carja pripravila pot. Proletarska revolucija je pod vodstvom Ljennina opravila svoje delo radikalno kakor vihar, ki poruče vsa drevesa in pusti zemljo golo. V zemljo, pognojeno s krvjo sto in stotisočev, je bilo treba zdaj položiti semena bodočega.

To delo se je začelo in še danes ni končano. V Rusiji se je najbolj izkazala resnica, da je lahko porušiti, zelo težko pa graditi. Treba je priznati, da je kljub velikim pomanjkljivostim in odmikom od prvotnega programa kmet po boljševiški revoluciji dobil zemljo, da se je privatni velekapital moral umakati državi, proizvodnji in trgovini in da politično vodstvo države vsaj indirektno pripada delovnim slojem po kmetijsko-delavskih sovjetih. Dejansko pa izvršuje v tej boljševiški ali komunistični družbi oblast komisarijatska birokracija, ki tvori po svojem socialnem položaju, po svoji miselnosti in interesih čisto poseben razred. Ta »proletarska« aristokracija vlada tako absolutno kakor noben car po svojem strankarsko-policijskem aparatu in duši vsako opozicijo, vsako količnik drugačno mnenje med kmetijsko-delavskim razredom s kruto brezobzirnostjo. V tem oziru ni hujše tiranije kakor je ruska boljševiška, ki se v svoji današnji obliki vzdržuje po rdeči armadi, izvanrednem sodstvu in izjemnih postavah ali takozvanem »skrajšanem« postopku. Ta rešvarjuje ječe in izgnanstvo v ledene kraje prav tako kakor pod »batjuško« carjem.

Enako nasilje se vrši nad dušam. Materialistično naziranje komisarske oligarhije se odzgoraj vsiljuje masam, vsak idealistični verski pojav in vpliv se kazensko preganja in zatira, mladina se po sili vzgaja v marksizmu, svoboda se po sili priznava in vsako prepričanje se ne priznava in vsako lastno mnenje smatra za pregreho, ako se točno ne vjema z onim vladajoče kaste. Temu poenoličenju in mehaniziranju duševnega življenja se upira vsa človeška narava in zato ni čuda, da je v desetem letu revolucije tudi v delavsko-kmetiskem razredu močna opozicija, oziroma opozicije, kajti struj, ki so proti obstoječemu režimu v sovjetih, je več.

Drugo desetletje ruske revolucije bo stalo v znamenju odločitve borbe opozicije z absolutizmom vladajočih in bo prineslo tozadevne velike izpremembe, ki se bržčas ne bodo dotikale socialno-gospodarskih pridobitev leninizma, pač pa njegove duhovne strukture: z eno besedo, pričakovati je demokratizacije političnega in kulturnega življenja v Rusiji.

To seveda, ako bo šlo po sreči! V zgodovini ni mogoče prorokovati ničesar. Mogoče je, da človeštvu po ruski revoluciji ne bodo prihranjeni še hujši prevrati kot znamenje in dokaz popolnega razkroja sedanje brezkrščanske družbe. Zeleti je seveda, da se človeštvo po strahotah krvavih in nasilnih revolucij vendar enkrat vrne k mirnemu obnovitvenemu delu na temelju načel krščanskega socializma. Kapitalizem se mora premagati po velikem preobratu mišljenja, po poglobitvi zavesti, da smo vsi eno, vsi dolžni delati za skupnost, ne da bi drug drugega izkoriščali. Graječ tako novo družbo, ne smemo rušiti temeljev človeškega socialnega sožitja, ki so v globoki veri odvisnosti človeka od Boga, od nadnaravnega reda in večnih moralnih zakonov. Za tako prenovno človeške družbe delamo in bomo delali naprej krščanski socialisti.

Političen pregled.

Naša država je sklenila s Francijo prijateljsko pogodbo, katere namen je, naše dosedanje tesne vezi s Francijo utrditi. Pogodba hoče dati izraza naši miroljubnosti in zagotoviti Evropi mir. Vsa naša javnost je pozdravila to pogodbo. Italija, naša ljuta sovražnica, pa je radi te pogodbe vsa v ognju in nas napada.

Naš zunanji minister je odpotoval v Pariz, da to pogodbo podpiše.

Narodna skupščina je v petek končala razpravo o obtožnici radičevcev proti Vukičeviču. Vladna večina je demagoško obtožbo radičevcev zavrnila. Vlada je znova dobila v narodni skupščini veliko večino in pokazala, da ima v parlamentu močno zaslombo in da so vsi razdiralni napor pribeževiča in Radiča zaman. Toliko mesecev sta napovedovala demokratski blok, katerega nikakor ni hotelo biti in ga tudi ne bo. Zato Radič sili v vlado, kakor je to pretelki teden storil. — Skupščinski odbori pridno delujejo. V kratkem pride pred narodno skupščino cela vrsta zakonov.

Ljubljanska univerza je zopet v nevarnosti. Belgrajski vseučiliški profesor Slobodan Jovanović se je komisiji za izdelavo vseučiliškega zakona zavzemal za ukinitev medicinske in tehniške fakultete. Isto stališče zastopa tudi prosvetni minister Kumanudi. Akademsko dijaštvo v Ljubljani se je takoj energično postavilo po robu okrnitve univerze.

Slovenski oblastni skupščini.

Ljubljanska oblastna skupščina je v soboto pričela z jesenskim zasedanjem. Predsednik je poročal o položaju oblastne samouprave v finančnem pogledu in razvil delovni program za drugo zasedanje oblastne skupščine. V oblastno samoupravo naj bi prešle kmetijske šole, drevesnice, trtnice, melioracije, mlekarska šola v Škofiji loki itd. Za upravo teh kmetijskih zavodov je treba 18 milijonov Din. Oblast prevzame dalje zdravstvene zavode v Ljubljani, Brežicah, Krškem, Novem mestu in Kandiji, ter okrožne zdravniške. Sedanje stanje zdravstvenih zavodov ni ugodno. Rodovitnost teh zavodov je zelo temna, zlasti umobolnice, ki ima skoraj štirikrat več bolnikov, kot ima prostora. Golnik naj postane ljudsko zdravilišče. Ljubljanska

oblastna skupščina je izvolila uredbo-dajni odsek, ki bo deloval skupno z mariborskimi člani tega odseka. Operno gledališče, katerega je oblast prevzela, je v silno slabem stanju in je bilo treba izvršiti več nujnih popravil. Ker oblastni odbor nima sredstev, je najel posojilo. Tega posojila ne more oblast kot taka prevzeti nase, ker je v ljubljanski oblasti mnogo stvari, ki so mnogo nujnejše in večje, res življenjske važnosti. Zato je skupščina smatrala, da je najprimernejše, ako se dolg odplača z obremenitvijo tistih, ki so na gledališču neposredno zainteresirani, to so obiskovalci. V ta namen je naložila na vstopnice posebno malenkostno doklado. Vpoštevala pa je težavno stanje revnejših in stojišča sploh oprostila od te doklade, ljudske, delavske in dijaške predstave pa so proste vseh doklad. Splošno je prepričanje, da bodo vsi obiskovalci gledališča uvideli, da je to najboljše in najpriljubnejše rešitev gledališkega vprašanja.

Mariborska oblastna skupščina se je isti dan sestala. Oblastni odbor je prevzel zdravilišče v Dobrni in Rogaske Slatinj in najel za zgradbe 10 milijonov posojila. Za ureditev raznih rek bo oblastni odbor stavljal v proračun velike vsote. Za dograditev že začeti cest bo odbor prispeval po svoji moči. Večino zdravstvenih zavodov je oblast že prevzela, ravnotako kmetijske zadeve. Odbor je mnogo storil za obrtno šolstvo, mnogo tudi v področju socialne politike.

Obe skupščini sta seje odgodili za nedoločen čas.

Zakaj strokovna organizacija?

Prav za prav je to zelo neumno vprašanje, toda zdi se nam potrebno, da ga zopet enkrat resno razjasnimo. Kajti nazori o potrebi strokovnega združevanja se ne križajo le izven vrst prizadetega delavstva in nameščencev, ampak se žal tudi med njimi samimi dostikrat čujejo mnenja proti strokovni organizaciji. Trezno misleč delavec bo na to vprašanje kaj lahko odgovoril. Treba si nam je samo predstaviti današnje razmere in pomisliti, kako je še danes delavec in privatni nameščene brez brambe izročen v roke podjetniku — kapitalistu; pogledimo samo, kako se brezobzirno kršijo zakoni in kako se blatijo delovne pogodbe! Tisti delavec pa, ki še kljub temu dvomi o samopomoči delavstva potom strokovne organizacije, naj si le enkrat zastavi vprašanje, zakaj vendar podjetniki in njihovi priganjači strokovno organizacijo tako pobijajo, z nepoštenimi sredstvi razbijajo delavske vrste in, če je mogoče, še danes strokovno organizirane delavce do skrajnosti preganjajo? Zakaj delajo podjetniki tako? Ako bi bila strokovna organizacija odvisna in nepotrebna, potem bi kapitalisti gotovo ne žrtvovali toliko denarja v svrhu razbijanja organizacije. Kajti računali bi lahko s tem, da bo strokovna organizacija, ker je nepotrebna, sama razpadla. Toda temu ni tako! Pa še eno vprašanje! Zakaj so pa podjetniki brez razlike strankarske pripadnosti vsi od prvega do zadnjega organizirani, nekateri še celo v več zvezah. Ali se organizirajo podjetniki mogoče zato, ker so bolj neumni kot pa delavci? Enako je z drugimi poklici in stanovi. Že samo dejstvo, da vsi ti, predvsem pa podjetniki, ki imajo še v rokah vse gospodarske vrednosti, s svojo organizacijo mnogo pomenijo in so veliko dosegli.

Že sam neizprosni boj proti strokovni organizaciji dokazuje, kako je le ta nujno potrebna. In ako bi še danes v kakem podjetju ne obstajala možnost, da se delavec strokovno združi, potem

mora vse delavstvo skupaj, kakor tudi vsak posameznik zastaviti vse sile, da si to možnost pribori. Danes je sicer ta možnost dana skoro povsod, vendar jo izrabijo le malo delavcev. Ti so ona največja ovira napredku delavskega gibanja, oni igrajo zelo nevarno igro. Kajti ako bi bilo vse delavstvo tako lahko miselno in bi mu bilo vseeno, tedaj bi moral delavstvo pasti zopet v stare razmere 19. stoletja, v dejansko sužnost in popolno brezpravnost. In kaj bi pomenilo to vočigled sedanjim gospodarskim razmeram, si moremo komaj misliti. Vse povsod se dobi ljudi, ki samo uživajo; tudi delavsko gibanje jih ima mnogo. Ti pač sprejemajo pridobljene koristi strokovnega boja, ne doprinašajo pa nikakih žrtv. Oni žanjejo, ne da bi sejali.

Kdaj bi brez vsake strokovne organizacije delavci sploh prišli vsaj do teh dasi bornih pravic, ki jih imajo danes vsaj po zakonu. Brez strokovne organizacije bi ne bilo sploh nikjer nobene tarifne pogodbe, niti urejenega delovnega časa. Toda tudi preko teh gospodarskih stvari mora iti delavstvo za tem, da si pribori splošno upoštevanje v celotni človeški družbi. Upoštevan pa je danes oni, ki si to upoštevanje pribori in ga s tem zasluži!

Naša dolžnost je, zastaviti vse naše sile ter pokrepiti naše vrste. Tisti tovariši pa, ki samo ob strani stojijo, morajo vedeti, da je njihovo zadržanje zelo netovariško in tudi odgovornosti polno.

Toda tudi člani organizacije morajo vedeti, da to še zdaleka ni dovolj, da si namreč samo član. Mi vsi moramo za organizacijo vztrajno delati, le tedaj pomeni organizacija pokret. Delavstvo mora imeti voljo, da postane moč in sila, preko katere in brez katere nikdo ničesar ne more. Iti za tem ciljem smo dolžni napram samim sebi, kakor tudi napram vsemu delavstvu. Mi moramo pokazati, da imamo voljo in da smo zmogni priboriti si svoje delavske pravice in da za naše gibanje tudi žrtvujemo.

Delo dr. Gosarja.

Na ponovno intervencijo ministra za socialno politiko g. dr. Andreja Gosarja je minister za gozdarstvo odredil, da mora TPD obračunavati rudarjem mezde štirinajstredne, ne pa mesečno, kakor je do sedaj nezakonito ravnala.

S tem je ustrezno dolgotrajni želji rudarjev in odstranjene težkoče radi nepovoljnega izplačevanja zaslužka. Poleg tega so popravljene rudarjem tudi prizadete krivice, ki so se jim godile do sedaj, ker so bili s tem načinom plačevanja mezd tudi gmotno prikrajšani.

★

Na intervencijo »Jugoslovanske strokovne zveze«, da se ukine odtegotanje vdovam vojnih invalidov v tobačni tovarni že izplačane invalidnine od tobačne tovarne, je dobila Jugoslovanska strokovna zveza iz Kabineta ministra za soc. politiko z dne 4. nov. t. l. sledeče vsebine: Spoštovana zveza! Na Vaše pismo od 20. okt. 1927. št. 1027 mi je čast Vam sporočiti, da se je gospod minister z aktom od 30. sept. 1927. št. 22.186 že obrnil na finančnega ministra radi obustave odtegljajev vdovam invalidov, ki so zaposlene v tobačni tovarni.

V tem aktu se je finančnega ministra tudi opozorilo, da je bila obustava nepravilna!

Ker po tej stvari še ni nobene rešitve, se je finančni minister ponovno naprosil, da isto čimprej izda.

Z izrazom odličnega spoštovanja.

po naročilu
ministra socialne politike.

Šef odseka: Golia.

Jugoslovanska strokovna zveza.

Iz centrale.

Seje načelstva JSZ.

Po sklepu zadnje seje načelstva JSZ se vrše v bodoče seje načelstva vsak teden, in sicer v sredo zvečer ob pol 8 na Starem trgu 2-I. Sej se lahko udeležijo tudi namestniki in v smislu novih pravil se imajo pravico udeleževati sej tudi člani nadzorstva. To naj upoštevajo člani načelstva in nadzorstva, ker se posebna vabila ne bodo pošiljala. Radi tega naj organizacije, ki žele za shod govornika iz Ljubljane, sporoče to JSZ vsaj do srede, da se more do nedelje potrebno pripraviti.

Uradne ure JSZ.

Uradne ure JSZ, ki posluje v Ljubljani na Starem trgu 2-I, so od 8 do 12 dopoldne in 3 do 6 zvečer. Glavni tajnik je, ako ni službeno odsoten, strankam na razpolago od 8 do 1 popoldne in od 4 do 6 zvečer.

Izseljeniški odsek JSZ.

»Izseljeniški odsek« JSZ poziva vse tiste družine, ki imajo svojce v tujini, da sporoče njih točne naslove »Izseljeniškiemu odseku« JSZ, Ljubljana, Stari trg 2-I. Družine, katerih svojci, njih vzdrževalci, so v tujini brezposelni, naj javijo točno svoje bivališče in število članov, ki so odvisni od zasluga svojca, istotako »Izseljeniškiemu odseku« JSZ. Sporoče naj tudi svoj gospodarski položaj. Ti podatki naj se čim prej pošljejo v lastnem interesu prizadetih. Tiste družine ali posamezniki, ki se nameravajo zaradi službe izseliti v tuje države, ali se nameravajo vrniti v domovino, naj se prijavijo prej z dopisom »Izseljeniškiemu odseku« JSZ.

Zveza tovarniškega delavstva.

Št. Vid nad Ljubljano. V tovarni Stora d. d. je delavstvo že delj časa delalo nadure, za katere pa ni prejelo po zakonu o zaščiti delavstva predpisane 50 odstotnega povška. Organizacija je pisмено intervenirala pri ravnateljstvu tovarne, da se vse že storjene nadure plačajo z 50% povškom in to za nazaj od tedaj, ko je tovarna ukinila ta povšek za nadure. Ravnateljstvo je na intervencijo organizacije odgovorilo, da je tovarna pripravljena izplačati pripadajoči povšek za nadure, obenem pa sporočila, da se bo za naprej ustavilo prekočasno delo, in da se bo delalo samo 8 ur na dan, razen tistih, ki delajo v akordu, ker je ravnateljstvo najbrže mnenja, da akordantje nimajo pravice do 50% povška za nadure. O tej zadevi bomo še govorili. Delavstvo se strinja z ukrepom glede osemurnega dela, ker bodo na ta način prišli še drugi delavci do dela in bodo tudi dopusti postali redkejši in krajši. Delavstvo ni

prav nič na dobičku, če dela mesec dni po deset in enajst ur na dan, ker potem dobi 14 dnevni dopust in je na ta način le prikrajšano.

Železničarski vestnik.

Delavske legitimacije. Direkcija je izdala pod št. 612.665 okrožn. št. 137/VI-27 s katero podaja navodila posameznim službenim mestom, kako je postopati pri naročitvi listnih osebnih legitimacij za leto 1928. Ker so posamezni odstavki te okrožnice važni tudi za delavstvo, podajamo izvešček te okrožnice:

V svrhu naročitve novih legitimacij morajo službena mesta sestaviti sezname in sicer: Seznam A za stalne delavce; seznam B za provizionirane delavce, miloščinarje in rentnike, ki so služili najmanj pet let in rentnike pa poleg tega še, če so 100 odst. dela nezmožni; onim pa, katerim ob neizgodi ni bila pripoznana 100 odst. renta, morajo priložiti potrdilo zdravnika, da so nesposobni za delo. Seznam C za nestalne delavce in dnevnikaarje, katerim služijo legitimacije le za dokaz identitete. Seznam D za rodbinske člane stalnih delavcev, katerih legitimacije se opremijo z vložki za kupovanje režijskih kart štirikrat na mesec. Legitimacije rodbinskih članov onih delavcev pa, ki stanujejo izven službenega kraja na razdaljo največ do 25 km, se opremijo legitimacije poleg vložka še s posebnim žigom na naslovni strani. Pri progovnih delavcih na progi, ki niso stalno zaposleni vedno na istem kraju, je smatrati za kraj službovanja cel rajon nadzornika proge. V opombi seznama mora biti navedena relacija postaj in razdalja v kilometrih. Seznam E za rodbinske člane provizion. delavcev, miloščinarjev in rentnikov, za vdove in njih rodbinske člane in sirote, če je mož vdovec ali oče sirote aktivno služil najmanj pet let. Te legitimacije se opremijo le z vložkom.

Legitimacije seznamov A in B se opremijo z žigom za kupovanje neomejenega števila režijskih kart. Od upokojencev morajo službena mesta zahtevati zadnji odrezek poštnega čeka o prejetem pokojnini, na podlagi katerega sestavijo ločene sezname na zgoraj navedeni način in sicer za provizioniste, ki jim nakazuje provizijo direkcija in za one, ki jim nakazuje provizijo delegacija ministrstva financ v Ljubljani. Odrezke je priložiti seznamu, ne pa slikam.

Seznam za naročitev legitimacij pošljejo vse edine za aktivno osebo administrativnemu odseku od 20. novembra do 10. decembra, za upokojence, vdove in sirote pa od 20. do 31. decembra. Seznamom je priložiti dobro ohranjene slike in znesek po 1 Din za vsako legitimacijo kakor tudi znesek po 1 Din za vložek.

Pri sestavljanju seznamov je paziti na sledeče: 1. Stalnim delavcem je smatrati one, ki služijo neprekinjeno že eno leto in so izpolnili 21. leto starosti ter odslužili vojaški rok, ali pa bili vojaške službe stalno oproščeni. 2. Nestalnim delavcem je smatrati one, ki niso zadostili navedenim pogojem. Ti in dnevnikaarji morajo biti v posesti ličnih legitimacij za dokaz identitete, ker nova Navodila ne predvidevajo izdajanje objav od strani posameznih službenih edinic. Rodbinski člani imenovanih niso upravičeni do legitimacij in prostih kart. 3. Otroci aktivnih delavcev, provizionistov, vdov in sirote uživajo brez oziroma na poklic vozne ugodnosti v smislu čl. 24 navodil; sinovi do izpolnjenega 16. leta, hčerke pa do izpolnjenega 20. leta starosti. Za otroke, ki ne obiskujejo več šole, je priložiti potrdilo občine, da živi s starši v skupnem gospodinjstvu in jih ti popolnoma vzdržujejo, kar mora biti iz občinskega potrdila razvidno.

Dopusti dnevnikaarjev. Z naredbo ministra za promet MS št. 20.470 z dne 10. oktobra pripada pisarniškim dnevnikaarjem z najmanj dveletno službeno dobo 10 dni letnega, plačanega odmora. Oni pisarniški dnevnikaarji, ki pa še nimajo dveh let službe, nimajo pravice do službenih prejemkov za čas njihove odsotnosti.

Materijalno skladišče v Mariboru prešlo pod oblast generalnega ravnateljstva v Belgradu. S tem aktom se je tudi priporočalo, da bi kazalo to skladišče premestiti v Zagreb. Protij tej nameravani premestitvi že danes protestiramo najodločnejše in bomo podvzeli vse korake, ki jih kot organizacija sploh moremo storiti. K tej zadevi se bomo pa še povrnili.

Strokovna zveza rudarjev.

Hudajama. Strokovna zveza rudarjev, skupina Hudajama, bo imela v nedeljo 20. novembra ob 8 zjutraj v društveni dvorani v Laškem izredni občni zbor s sledečim dnevnim redom: 1. čitanje zapisnika; 2. poročilo odbora; 3. sprememba pravil; 4. volitev odbora; 5. služajnosti. Razgovorili se bomo marsikaj važnega, n. pr. o pravilniku za bratovske skladnice, o pravilniku za delavske zaupnike itd. Tovariši, dolžnost vsakega člana je, da se občnega zbora udeleži.

Rudarska anketa JSZ.

Jugoslovanska strokovna zveza sklicuje v nedeljo 13. t. m. ob 9 dopoldne v Ljubljani na Starem trgu 2-I. anketo zastopnikov rudarskih in kovinarskih skupin, ki bo razpravljala o novem predlogu za pravilnik »Bratovskih skladnic« in zavzela v stvari naše stališče. Vabimo vse prizadete skupine, da pošljejo na anketo svojega zastopnika.

Načelstvo JSZ.

Čitajte »Pravico«!

Našim tovarišem in prijateljem!

Z novembrom in decembrom pojdemo vsi na agitacijo za našo »Pravico«! Ne pustimo nobenega našega prijatelja, da bi z novim letom ne postal naš naročnik. »Pravica« mora priti prihodnje leto v vsako delavsko družino, v vsako gostilno in vsak javen lokal, da jo bo lahko čital vsakdo in ne bo nikogar, ki bi ne vedel, kaj mi hočemo. Porabimo vsako priliko, da agitiramo za naš list! Z razširjenjem »Pravice« gladimo pot naši borbi za uveljavljanje pravičnosti in poštenosti v javnem in zasebnem življenju. Na delo!

Zakaj imamo Inspekcijo dela?

Marsikateri delavec še do danes ne pozna dolžnosti na eni in pravi na drugi strani, katerih se more in sme posluževati oblastna Inspekcija dela v zaščito delavstva. V naslednjem priobčujemo važnejša določila iz uredbe o Inspekciji dela z dne 16. julija 1921. Oblastna Inspekcija dela je v oblasti, ki spada pod njo, neposredni izvrševalni organi Inspekcije dela za uporabljanje in izvrševanje vseh zakonov, uredb in naredb delavske socialne zaščite. Naloga oblastnim Inspekcijam dela proti delodajalcem in delavcem je nadzor o izvrševanju predpisov, zakonov, uredb in naredb delavske zaščite. Oblastni inspektor dela ima te dolžnosti. Nadzira vse naprave bodisi v delavnicah, bodisi v stanovanjih, ki so potrebne za zaščito delavskega življenja in zdravja. Nadzira, ali so delavci pravilno zaposleni, nadzira delovni čas, daje dovolitve za prekočasno delo ter kontrolira občasne prikinitev dela. Nadalje kontrolira delavska pravila, veljavna v podjetjih, potrjuje nova delavniška pravila (delovni red) odnosno oddaja njih mnenje pristojnim oblastvom in nadzira pravilno vodstvo delavskih seznamov in plačilnih knjig. Inspektor dela nadzira pravilno zaposlovanje učencev in mladih delavcev, njih pravilno izučevanje in posejanje obrtnih in strokovnih šol in tečajev. Preučuje položaj delavcev, njih podrobne razmere in njih življenje v obče. Preiskuje vzroke pridobitnih sporov med delodajalci in delavci. Posreduje pri takih sporih, ako zahteva to ena stranka, ter točno vodi statistiko o stvabah, mezdnih sporih in kolektivnih odpovedih dela delavcev. Poroča osrednji Inspekciji dela o opazovanih in pridobljenih izkušnjah pri uporabljanju predpisanih zakonitih uredb na polju delavske socialne zaščite. Inspektor dela se uverja o vzrokih nezdod v posameznih podjetjih osebno ali po pristojnem oblastvu, odnosno zavodu in postopa po veljavnih predpisih ter vodi točno statistiko o nezdodah. Inspektor dela kontrolira delo delavskih

Krekova skrb za delavsko stanovanje.

»Lastni dom daje človeku samostojnost in svobodo.«

(Glasnik I, str. 18.)

(Konec.)

O usodi tega društva mi sicer ni nič znanega; mislim, da se ne motim, da se je iz namena tega društva rodilo veliko poslopje za Gospodarsko in Zadržno zvezo v Ljubljani, morebiti tudi ljubljanski ljudski dom. Zanimalo bi me, če bi mi mogel kdo kaj več sporočiti o tem društvu. Nas pa zanima danes, ko govorimo o stanovanjskih hišah, predvsem § 5 pravil, ki pravi, da se bo društvo trudilo, da iz svojih dohodkov po možnosti pripravljajo delavcem in obrtnikom tudi zdravih stanovanj.

Ni mi znano, ali je to društvo zgradilo kaj delavskih stanovanj ali ne. Sklepam, da ne, ker se je že čez pičli dve leti (aprila 1898) ustanovilo posebno Slovensko delavsko stavbno društvo, kjer je bil tudi Krek duša vsemu (Soc. misel III, str. 116.) O ogromnem delu, ki ga je izvršilo to društvo, nam poroča Alojzij Koomur v jubilejni številki Naše moči (1919, str. 22). Tam beremo:

»Dr. Krek je bil več let načelnik tega društva in baš v delovni dobi je nosil teže dela, truda in skrbi. Sezidati 103 hiše brez vinarja premoženja ni igrača.

Dr. Krek je z lastnim kreditom zaslanjal vse zadržno delovanje, na svoje ime jemal na posodo denar, oziroma prevzemal poročstvo. Ko je en zavod terjal plačilo, je z velikim trudom poiskal kredit drugje. Težave, s katerimi se je imel boriti, niso bile majhne. Prav Slov. delavsko stavbno društvo je krivo, da denarni kredit našega rajnega dr. Kreka ni bil posebno velik. Vsi denarni zavodi so vedeli, da je dr. Krek preradodaren, da se ga denar ne drži, da razda vse, kar ima; če dobi danes celo premoženje, je jutri prav tako revež kot je bil.

Pod dr. Krekovim vodstvom je to društvo zgradilo 103 delavske hiše, in sicer v Novem Vodmatu pri Ljubljani 51, na Glincah-Rožni dolini 25, v Štefanji vasi 10, v Spodnji Šiški 7, v Trnovem na Opekarski cesti 5, na Dolenjski cesti, Karlovski cesti, v Dravljah, pri D. M. v Polju in v Kokri pri Kranju po eno.

Delovanje tega društva je po spominu opisal Fr. Ziller v Pravici III, št. 22 (z dne 1. junija 1924). Delež je znašal 5 goldinarjev; mnogo delavcev ga je plačalo v tedenskih obrokih po 25 kr. Spomladi 1898 je izvedelo društvo, da ima neki kmet v Štefanji vasi njivo na prodaj. Šli so k njemu poleg drugih Krek, Gostinčar in Ziller in so se pogodili, da kupijo njivo takoj, ko bo žito požeto. Ziller je napravil načrte za devet hiš, geometer Zaffa je svet parceliral in zidarski mojster Fran Avšič je prevzel zidarska dela. V jeseni je bilo

dovršenih prvih devet hiš in 1. novembra so se vanje vselile stranke. Plačali so vse večinoma s hipotekarnim dolgom. Posamezna hiša je veljala 1800—2000 K.

Nato je kupilo društvo veliko njivo v Novem Vodmatu tam, kjer je sedaj Društvena ulica. Vse hiše v tej ulici na obeh straneh stoje na tem stavbišču. Društvo je delalo vse v lastni režiji. Načrte je delal Ziller, podpisoval jih je pokojni zidarski mojster Jakob Hočevar iz Hrušice. Kamen so dobivali na up od Kneza, opeko od Treota, železje in cement pri Stupici; ob novem letu so vse plačali. Les so kupovali v okolici Polhovega gradca, dobivali so ga celo iz Selške doline. Dan na dan je bilo zaposlenih povprečno 80 delavcev, ki so imeli po 90 kr. do 1 gld. 40 kr. plače na dan.

Tretja naselbina je nastala na Viču. Društvo je kupilo tu Bobenčkov travnik in sezidalo na njem 40 hiš, ki tvorijo danes lep kos Rožne doline.

Kje pa je dobivalo društvo denar na posodo? Velika sreča za društvo je bila, da je dobilo posojilo pri Mestni hranilnici ljubljanski po 4% %. Tudi Ljudska posojilnica je dala nekaj posojila. Podpore so dobili od države 1500 gld. Silen udarec pa je zadel društvo s tem, da je Mestna hranilnica povišala obrestno mero. To je bil tudi eden izmed vzrokov, zakaj je društvo prenehalo s svojim delom.

Vse 103 hiše skupaj so stale 484.927

kron, torej je stala ena hiša povprečno 4708 K; to je bila cena s stavbiščem vred. Pomisliti je treba, da je delavec prišel do lastnega doma tako, da sam ni vedel kdaj. Odplačeval je tedenske ali mesečne obroke po 10 K, kot bi plačeval stanovanje.

Od tega društva je imelo torej zelo mnogo ljudi dobiček. Eden je pa imel vendar tudi škodo. To je bil — Krek sam. »Marsikaka lepa vsotica, tisočak in desetisočak je šel iz žepa dr. Kreka in njegovih prijateljev, oziroma naših prijateljskih organizacij in zadrug. Dr. Krek je bil preveč zaupljiv. Hiše, ki so se prepisale na člane, so nekateri člani obremenili z drugimi dolgi. Stavbno društvo je pa odšlo praznih rok. Zguba samo pri enem članu je znašala nad 13.000 kron, skupna zguba pa približno 30.000 kron, vendar ni noben član plačal za to zgubo niti vinarja, četudi je bila neomejena zaveza.« (Koomur.)

Za te hiše se je Krek silno zanimal. Ogledoval si je stavbišče, zanimal se je, ali je dovolj pračno, suho, kako je z vodo itd. Ko pa je njegova sestra gradila hišo na Martinovi cesti, se Krek za to hišo ni brigal popolnoma nič. Niti vedel ni, kje je sestra gradi. Nikdar si ni ogledal načrta. Šele ko je bila hiša postavljena, si jo je prvokrat ogledal. Vredno je, da se to posebej zabeleži. Vidi se, kako bridko doslovno je apliciral nase besede, ki jih je zapisal o duhovniku: »Za druge smo, ne zase!« (Izbrani spisi

zaupnikov ter ščititi njih pridobljene pravice. Oblastna Inspekcija dela oddaja mnenje o prošnjah, vloženih za odobritev pri postavljanju novih ali prenehanju že postavljenih delavnic. V teh primerih morajo pristojna oblastva, mestno poglavarstvo, okrajno načelstvo in obrtna oblastva vročiti oblastni Inspekciji dela v oceno vse načrte in spise, ob komisijskem ogledu ali kolavdaciji pa pozvati na sodelovanje kot člana komisije organa Inspekcije dela. Organ oblastne Inspekcije dela se mora udeležiti teh komisij ter odrediti ureditev in instaliranje naprav, potrebnih za zaščito delavskega življenja in zdravja. Zaradi izvrševanja svoje službe so oblastni inspektorji dela in njih pomočniki pooblašteni, da prihajajo, kadarsibodi, po dnevi ali ponoči zaradi pogleda v vsa podjetja in v vse oddelke, ki se nahajajo ob njih območju. Pred vstopom se morajo lastniku podjetja ali njegovemu namestniku javiti in na zahtevo legitimirati. Če lastnik ali njegov namestnik ni navzoč, sme inspektor dela izvršiti pregled tudi brez njih. Oblastni inspektorji dela lahko jemljejo pri pregledovanju s seboj, kadarkoli se jim zdi potrebno, strokovnjake (zdravnike, kemike itd.), zastopnike zaščite dece ali predstavnike delavskih organizacij. Organi Inspekcije dela zahtevajo za pregled in prepis vse knjige, načrte, črteže spise in listine, kolikor ne bi to nasprotovalo predpisom drugih zakonov. Oblastni inspektorji dela imenujejo osebe, ki naj jih spremljajo po delavnicah ali stanovanjih podjetja.

Zaslišujejo lastnike podjetij in njih namestnike, delavce in vsakogar drugega, najsi dela v podjetju ali ne, ako bi bilo to nujno ali potrebno za ugotovitev, če se izvršujejo zakonita določila in v obče, odredbe za delavsko zaščito, skrbeti pa morajo pri tem, da se ne moti delo v podjetju. Lastniki podjetij, torej delodajalci, morajo obveščati pristojno inspekcijo dela redno: o pričetku in prekinitvi dela, zlasti v sezonskih podjetjih, o vsaki važni tehnični spremembi, kolikor se tiče pomočkov v podjetju, o vsaki nezgodi, o številu in vzroku bolezni dvakrat na leto, in sicer začetkom meseca januarja in začetkom meseca julija za minulo poletje. O vsaki stavki in vsakem sporu (izključitvi delavcev). Na zahtevo Inspekcije dela morajo delodajalci poročati: o številnem stanju delavcev, velikosti delavske meze in o delavski prehrani, o kaznih in odpuščanju delavcev, o delavnem času, o delavskem zavarovanju in o delavskih socialnih in kulturnih zadevah, o vseh izpremeh, ki se tičejo delavnih pogojev delavcev. Ako lastnik podjetja ne postopa po tej odredbi, ako prepove vstop v delavnice, stanovanja in druge prostore, kjer so delavci zaposleni, ako zaslišanje odreče ali ga prepreči, ako daje netočne izjave ali druge navaja k temu, ako ne dovoli pregleda po toč. 3., čl. 12., se kaznuje po določenih čl. 23.

I, 80.) Če bi o Krekovi naravnost bajni nesebičnosti ne vedeli drugega nego to, bi bilo dovolj, da bi ga smatrali za velikega moža.

Silne gmotne težave, v katere je zabredel Krek radi tega društva, so mu onemogočile, da bi bila prvi stotini hiš sledila morebiti še druga stotina. O vzrokih smo deloma brali že zgoraj, deloma naj jih pa pojasni še to, kar mi je pripovedoval g. Ziller, ki je bil dobra štiri leta v službi pri Slov. delavskem stavbnem društvu, kjer je delal načrte za zgradbe. G. Ziller je pripovedoval, da je Krek pri društvu izgubil 7000 K radi tega, ker so v bilanci med aktiva vpisali tudi ceste. Zgodilo se je to na nasvet znanega že umrlega pravika. Stvar bi se bila dala poravnati tako, da bi se bilo priznalo, da se je v bilanci napravila napaka, in da bi se bilo zahtevalo od vsakega prizadetega delavca nekaj desetakov doplačila. Tega pa Krek ni hotel storiti. Primanjkljaj je prevzel na svoje rame, delovanje društva je pa prenehalo.

Tudi Krekovo delo na polju skrbi za delavska stanovanja je imelo pred seboj isti cilj kakor vse njegovo javno delo: gojiti v ljudeh zmisel za samostojnost, za varčnost, za lepšo družinsko življenje, za zdravje telesa in duše.

Razširjajte »Pravico«!

omenjene uredbe. Ako zapazi oblastni inspektor dela, da je v delavnicah, stanovanjih in drugih prostorih, kjer so delavci zaposleni, kaj nedostatkov, po členu 9. te uredbe, ali da so ti kraji v higienskem ali tehničnem oziru za življenje in zdravju delavstva škodljivi ali nezadostni, ima Inspekcija dela pravico odrediti lastniku podjetja, da mora izvesti vse odredbe, ki jih smatra inspektor dela za potrebne. To naredbo izda Inspektor dela ob pregledu pismeno ter določi rok, v katerem se morajo nedostatkovi odpraviti. Zoper naredbo se sme lastnik po pristojni Inspekciji dela pritožiti na ministrstvo za socialno politiko. Ako lastnik do postavljenega roka, ko postane naredba izvršna, ne odpravi vseh nedostatkov ter se o tem overi inspektor dela na licu mesta, se kaznuje na predlog Inspekcije dela na pristojnem političnem ali obrtnem oblastvu v smislu člena 23. navedene uredbe. Če pristojni inspektor dela ni neposredno sam ugotovil nedostatkov v podjetju, se vlagajo prijave v vseh primerih, ko se prekršijo predpisi in naredbe za delavsko zaščito, pismeno pri pristojnih inspekcijah dela. Take prijave sme izvršiti vsako oblastvo, vsaka organizacija ali privatna oseba ter zahtevati, naj se v najkrajšem času preiščejo razmere v tem podjetju. Če inspektor dela ne more osebno ali po svojih organih izvršiti poizvedb, mora to naznaniti pristojnemu političnemu ali obrtnemu oblastvu, ki mora postopati po zakonitih predpisih namesto oblastne Inspekcije dela. Oblastni inspektorji morajo vsaj dvakrat na leto osebno ali po svojih pomočnikih izvršiti pregled vseh obratov in podjetij, ki spadajo v njih območje. Ugotovljeno stanje vpisujejo v nadzorniška poročila, v važnih primerih pa v poseben zapisnik, ki ga podpisuje tudi podjetni ali njegov namestnik. (Imamo podjetja, ki že po par let niso bila nadzirana od Inspekcije dela.

Iz gornjega sledi, da ima Inspekcija dela velike dolžnosti in pravice glede soc. zaščite delavstva. Žal pa, da moramo ponovno in ponovno konstatirati, da se Inspekcija dela teh dolžnosti, vsaj kar se tiče delavske zaščite, le v majhni meri poslužuje, bodisi, ker je ekonomsko prebika, bodisi, da je večkrat pod vplivom delodajalcev. Saj nam je znano, da tisti inspektor dela, ki vrši svoje dolžnosti strogo po predpisih, navadno kmalu gre in to je zopet dokaz, da inspektor dela ni samostojen organ. Verjetno je, da bi se marsikateri nerednosti ali nedostatkovi, ki škodujejo zdravju in življenju delavstva, v podjetjih odpravili, če bi delavstvo take nerednosti in nedostatkove Inspekciji dela redno poročalo. Imamo prav mnogo slučajev, ko delodajalci kršijo zakon o zaščiti delavcev in ostalih higienskih in varnostnih predpisov delavstva. V takih zadevah se je delavstvo že večkrat obrnilo na inspektorja dela, ki pa delavstvu navadno odgovarja, da zakon o zaščiti delavcev nimajo zadosti sankcij, da bi proti podjetjem lahko nastopala in jim naložila kazni. Dolžnost inspekcije dela bi bila, da poroča o tem ministrstvu za soc. politiko in zahteva, da minister čim prej izda potrebne pravilnike, ki bodo spopolnili zakon in uredbe o delavski zaščiti. Delavstvo pa pozivamo, da v lastnem interesu vse eventualne nedostatkove sporočajo redno organizaciji, ki bo o tem dalje postopala.

Tedenske novice.

IV. seja skupščine Delavske zbornice za Slovenijo se bo vršila v nedeljo 20. novembra t. l. ob pol 9 dopoldne v zborovalni dvorani Kazine v Mariboru s sledečim dnevnim redom: 1. Odobritev zapisnika o zadnji skupščini. 2. Poročilo predsednika. 3. Poročilo tajnika; 4. Poročilo blagajnika. 5. Poročilo finančne kontrole. 6. Računski zaključek za poslovno leto 1926-27. 7. Sklepanje o izdatkih iz gradbenega fonda. 8. Sklepanje o novem volilnem redu za skupščino. 9. Razno. Vsi člani skupščine, ki želijo, da se sklepa o njihovih predlogih na skupščini, jih morajo predložiti pismeno upravnemu odboru do 13. nov. t. l. Spreminjalni predlogi k točkam dnevnega reda naj se pošljejo Upravnemu odboru pismeno vsaj 5 dni pred skupščino.

Podpora jugoslovanskim ponesrečenem. Na potopljeni italijanski ladji »Prinsipessa Mafalda«, o kateri smo

poročali že v zadnji številki »Pravice«, je bilo tudi več jugoslovanskih izseljencev. Dr. Gosar je sedaj vsem, ki so bili rešeni, brzojavno nakazal tisoč dolarjev podpore.

Stanovanjski zakon je izšel v »Uradnem listu« s 5. nov., št. 112.

Ljubljančani! V nedeljo vsi na Martinov večer, ki ga bo priredila Krekova mladina v prostorih I. delavskega kons. društva na Kongresnem trgu. Več glej v rubriki »Krekova mladina«.

Žika je samo ena! Če hočete piti res dobro in ne predrago kavo, zahtevajte izrecno Žiko. Pazite na to ime radi številnih ponaredb!

50 letnico obhaja 15. novembra naš tovariš in naročnik »Pravice« Franc Mandl, uslužbenec tovarne za klej v Mostah. Želimo mu še mnogo let!

Škratinka. V Hrastniku je škrlatinka zavzela tak obseg, da so morali ustaviti pouk v obeh šolah.

Poneverba. V soboto je veletrgovina Karel Schmidt v Mariboru poslala svojega 19 letnega uradnika Helmuta Goloba v Narodno banko, da dvigne 150.000 dinarjev. Ker ga ni bilo v pravem času nazaj je lastnik trdke pričel zasledovati uslužbenca, in izkazalo se je, da je velika vsota premamila mladega človeka. V poseti je bil potnega lista za več držav, zato so domnevali, da je pobegnil iz države. Isti dan je izginil iz Maribora tudi Golobov prijatelj. O vsem tem je bila takoj obveščena mariborska policija, ki je obvestila vse policije v glavnih mestih sosednih držav. Uspeh je bil nepričakovan: Po dveh dneh so mladega defraudanta prijeli v graški okolici, njegov prijatelj se je pa sam vrnil v Maribor in se javil policiji. Denarja je bilo še precej rešenega.

Žalostna posledica alkohola. V gostilno Ivana Matičiča v Dobu pri Domžalah je prišla na praznik Vseh svetnikov zvečer že pijana družba. Gostilničar jim ni hotel dati pijače in jih je odpravil skozi vrata na cesto, na kar je vrata zaprl. Družba je pričela razgrajati in en razgrajatelj je pričel s kolom tolči po oknih. Ker ni bilo miru, je gostilničar ustrelil s samokresom skozi okno prvega nadstropja. Nesreča je hotela, da je strel zadal v glavo neko žensko, ki je bila v družbi. Prvo pomoč je ženski nudil zdravnik dr. Hočevar iz Domžal, ki je nato odredil, da so jo še ponoči prepepeljali v ljubljansko bolnico.

Število židov v Zagrebu. V Zagrebu je 2758 židov, med temi je 258 tako zvanih prostih poklicev t. j. advokatov, zdravnikov, inženjerjev itd. in 586 trgovcev.

Smrtna nesreča na progi. V soboto je na postaji v Retečah na Gorenjskem povozil vlak, ki vozi ob 19.18 zvečer iz Ljubljane, železniškega sprevodnika Fr. Mihovec, ki stanuje na Trati v bližini kolodvora. Vlak ga je prerezal na dvoje. Sprevodnik Mihovec ni bil v službi.

1800 stanovanjskih odpovedi v Zagrebu. V Zagrebu je odpovedanih doslej nad 1800 stanovanj. Odpovedi je povzročilo po večini dejstvo, da se hišni lastniki z najemniki glede visokosti najemnine ne morejo sporazumeti. Hišni lastniki zahtevajo tako visoke najemnine, da jih najemniki ne zmorejo. Na ta način se hočejo očividno svojih dosedanjih najemnikov iznebiti.

Tabora »Svete vojske« se hosta v letu 1928. vršila na Brezjah in na Trsatu. Istočasno se bodo predvidoma vršili tečajji za voditelje pokreta in tečajji za brezalkoholno produkcijo.

Roparski napad na župnišče. Dva lopova preoblečena v orožnika, sta udrila v župnišče v Zatonu v Dalmaciji, zvezala župnika in njegovo kuharico ter zahtevala od župnika, da naj jima izroči 100.000 Din. Ko je župnik odgovoril, da ima samo 2000 Din, ostali denar pa v banki, sta nagnala kuharico, da naj gre v banko po denar. Kuharica je odprla okno ter pričela klicati na pomoč. V župnišče je prihitel neki kmet. Ko je zagledal kmet v orožnike preoblečena roparja, je zbežal ter obvestil več drugih kmetov, kaj se godi v župnišču. Kmetje so župnišče obkolili, na kar sta se roparja prestrašila, planila iz župnišča, si napravila z revolverji v rokah pot in pobegnili. Iz jeze, ker je bil njiju plen premajhen, sta razlila razbojnika v kleti 7 hl vina. Kljub marljivemu zasledovanju orožniki lopovov še niso mogli najti. Še isto noč sta udrila roparja v neko kmetjsko hišo ter odnesla kar jima je prišlo pod roko.

Umrljivost v Jugoslaviji. V Jugoslaviji umre vsako leto 240.000 ljudi. Od teh ugrabi 50.000 do 60.000 samo jetika. Še več žrtvev pa zahteva, kot trdijo nekateri, alkohol.

Krekova mladina.

Ljubljana. Krekova mladina ima v petek 11. novembra ob 8 zvečer redni sešatek. Predaval bo tov. akademik Edi Kocbek. Dolžnost vseh članov je, da se sestanka gotovo udeležijo. — Vse tovariše in tovarišice obveščamo, da se bo odsedaj naprej pobirala članarina vsako soboto od 7 do 8 zvečer v društvenih prostorih. Prosimo, da se člani drže reda. Pozivamo pa tudi vse one, ki so zaostali na članarini, da jo čimprej poravnajo. Isti čas se bodo tudi pobirali prihranki za »Čebelico«. — Odbor.

Ljubljana. Krekova mladina ima v nedeljo 13. novembra v prostorih I. delavskega konzumnega društva običajni »Martinov večer«. Spored: srečolov, šaljiva pošta, lov na gos in ameriška ženitev, kupleti. Vstopnine ni. Začetek ob 7 zvečer, konec ob 12. Za jedačo in pijačo (tudi brezalkoholno) preskrbljeno. Kdor se hoče neprisljano zabavati, naj prireditev obišče.

Jesenice. Predzadnjo nedeljo se je ob 3 popoldne vršil prvi redni občni zbor Krekove mladine, katerega so se udeležili po pretežni večini vsi člani, in pokazali s tem, da znajo ceniti naloge, ki si jih je začrtala Krekova mladina. Navzoča sta bila tudi centralni predsednik tov. Kordin in akademik Edi Kocbek. Po pozdravnih besedah je tovariš predsednik točno ob določenem času otvoril občni zbor in prešel takoj na dnevni red. Ker k zapisniku ustanovnega občnega zbora ni imel nihče nikakih pripomb, se je isti odobril. Iz posameznih poročil odbornikov je bilo razvidno, da so vsi odborniki kljub težkočam, katere je imela podružnica v preteklem letu, vsestransko izvršili svojo dolžnost in se je podružnica okrepila po številu članov in izvršila vse sklepe, stavljenе ustanovnemu občnemu zboru. Pridobila je tudi lepo število naročnikov »Pravice«. Na predlog tov. Brnčana se je dal odboru absolutorij. Po poročilu preglednikov in nadzorstva so sledile volitve, pri katerih je razen tajnika in blagajnika ostal stari odbor. Tajništvo je prevzel tov. Karel Zorko, posle blagajnika pa tov. Franc Miceli. Sprejeti so bili trije predlogi in sicer 1. da se sestanki vršijo v sredah mesto v sobotah; 2. da se knjige posojujejo z odškodnino 50 para; 3. da se uvedejo tečajji za računstvo, knjigovodstvo in če mogoče tudi nemščino. K slučajnostim je tov. E. Kocbek v svojem jednatem govoru orisal položaj mladih inteligentov in poudarjal, da bodo šli vedno ob strani delavca v boj proti izkoriščevalcem. Tov. Kordin je v svojih besedah poudarjal, da naj sleherni Krekovec tudi doma študira in čita knjige, da bo lahko razločeval dobro od slabega. Po zelo živem razgovoru je tov. predsednik ob pol šestih zvečer zaključil občni zbor. Vsi smo se razšli s prepričanjem, da le potom krščanskega socializma smemo upati, da bomo dosegli to, kar nam tudi po vsej pravici gre, da bomo lahko živeli človeka vredno življenje. Zato tovariši pojdemo še z večjo vztrajnostjo na delo, da bo prihodnji občni zbor še živahnejši! — r.

Občni zbor krščansko socialističnega akademskega kluba »Borbe«.

Krščansko socialistični akademski klub »Borba« je imel 5. novembra svoj občni zbor. Dosedanji predsednik Vilko Pitako pozdravi navzočega predsednika Krekove mladine Franca Kordina, zastopnike društev »Danice« in »Zarje« ter ostalo članstvo »Borbe«. Nato podajo odborniki svoja poročila. Lokal Borbe se je v preteklem letu preuredil, z izpeljavo »socialne šole« pa so nastale težkoče. Predsednik Pitako poudarja, da je preteklo leto stopilo delo »Borbe« prav za prav šele odločno na ono pot, ki jo ji za ortalno ime samo. Na tej poti naj novotvorjeni odbor nadaljuje. Potem, ko je poročilo revizorjev izreklo staremu odboru absolutorij, so bili izvoljeni v novi odbor sledeči: predsednik Franjo Satter, tajnik Etbin Bojc, blagajnik Jože Kos. Predsednik je nato prečital sledečo izjavo:

»Borbi je lasten krščansko socialističen program, po katerem se ona bistve-

NAJBOLJŠA

kolesa in šivalni stroji
in švicarski pletilni stroj »Dobie« je edino

JOSIPA PETELINCA

znamke »Gritzner«, »Adler« za rodbino, obrt in industrijo. — Pouk vezenja brezplačen. Ugodni plačilni pogoji.

Ljubljana — poleg Prešernovega spomenika. Telefon šte. 913. Večletna garancija.

no loči od ostalih bratskih društev. Njena naloga je: studirati socialno vprašanje in sodelovati pri oblikovanju krščanskega socializma. Ugotoviti se mora, da »Borba« tekom svojega petletnega obstoja tej nalogi ni zadostila. Zategadelj se je med člani pojavil dvom v upravičenost njenega obstoja. Kako daleč sega ta dvom in ali je upravičen, ne raziskujemo. Utrjujemo le misel, da ima »Borba«, ki nosi edino idejo socializma, upravičenost do nadaljnjega obstoja. — »Borba« mora v tekočem semestru izvesti sledeče: Intenzivno proučevati, razjasnjevati in dopolnjevati program krščanskega socializma, pri čemer mora sodelovati vse članstvo. Dalje mora navezati najtesnejše vezi na Krekovo mladino in Jug. strokovno zvezo, tam sodelovati in po svojem članstvu raziskovati bodo proletariata po Sloveniji. Izsledke in ugotovitve naj potem na sestankih premotri in jim doda svoj pečat.

Kako bo »Borba« to svojo nalogo udeležila, mora odbor izčrpno obdelati na prvi seji. Tu naj točno in podrobno očrta svoj delovni program, ki naj pride potem na prvem sestanku v razgovor in odobritev.

Pri slučajnostih se je poudarilo, da bo naloga novega odbora tudi, da se proslavi petletnico obstoja »Borbe«. — Sestanki se bodo vršili po možnosti redno vsako soboto.

Predsednik zaključil občni zbor s pozivom: »Na delo za zmago krščanskega socializma!«

Zahtevajte »PRAVICO« po vseh gostilnah in javnih lokalih, posebno še v industrijskih krajih

Dopisi.

Javornik. V občini Koroška Bela in na Javorniku je večje število pletilk, katere izdelujejo jopice, nogavice itd. ter imajo delu primerno število delavk-pletilk in šivilj, katere morajo delati od 7 zjutraj do 9 zvečer in še dalje, z eno uro odmora opoldan in to neglede na osemurni delavnik. Dekleta, katera so pri tem delu zaposlena, vidno hirajo, kar ni čudno, ako morajo 15 ur na dan presedeti in požirati prah, katerega dela volna. To pa še ni vse. Imenovane delavke delajo tudi — čuje! — ob nedeljah in to med sv. mašo; vse to pa na ljubo zagrebškemu židom. Ali se ne da temu izkoriščanju delavk od strani delodajalk na kak način odpomoči? Pristopna oblast, ali čuješ?

Hrastnik. Te dni je bil pri nekaterih obrtnikih zastopnik inspekcije dela iz Ljubljane. Ugotovil je zelo velike pomanjkljivosti, posebno pri delovnem času in zapretil s posledicami. Nadaljnje postopanje inspekcije dela bomo pazno zasledovali, in zahtevamo, da se vse neurednosti točno odpravijo in da ne ostane samo pri ugotovitvi. Bomo videli!

Razno.

Gibanje češkoslovaških železničarjev. Ker vlada na zahtevo železničarjev ni hotela bistveno spremeniti nove službene pragmatike, so železničarji pričeli 3. novembra o polnoči s pasivno resistenco. Službo so pričeli vršiti strogo po predpisih, vsled česar so pričeli vlaki voziti z velikimi zamudami. Dne 4. novembra je eksekutivna železničarskih organizacij sklenila, da se pasivna resistenca nadaljuje v polnem obsegu, dokler vlada ne stavi zadovoljive ponudbe. Ta dan je izvajalo pasivno resistenco okrog 120.000 železničarjev. Češki listi poročajo, da se bo akcija razširila tudi na poštne uslužbenke, ki so tudi nezadovoljni s sedanjim položajem. O pasivni resistenci češkoslovaški listi prinašajo jako oprezno sestavljene vesti, ker se boje, da ne bi bili zaplenjeni.

Brezposelnost v Italiji. Brezposelnih je bilo v Italiji avgusta meseca 292.000, deloma zaposlenih pa 134.000, to je štirikrat, odnosno petkrat toliko, ko meseca julija. Brezposelno podpora pa je uživalo le 100.000 brezposelnih.

Napredovanje delavske stranke na Angleškem. Pri obnovi tretjine občinskih svetnikov v 330 angleških mestnih občinah je delavska stranka (Labour party) pridobila na novo 98 mandatov, izgubili pa so konservativci 63, liberalci 21 in neodvisna stranka 9 mandatov.

Žensko gibanje v Švici. Te dni je zborovala v Curihu Zveza švicarskih ženskih društev. Zveza šteje sedaj 166 društev proti 66 leta 1911. Iz poročil je razvidno, da se peča švicarsko feministično organizirano žensko predvsem s pafistično propagando in socialnimi vprašanji: skrb za jetične, povzdiga javne npravnosti, skrb za matere in dojenčke, skrb za izobrazbo in starostno preskrbo služkinj in drugo.

Uboga vdova zadela milijonski dobiček. V Metzu v francoski Lotaringiji je vdova in mati destih otrok, Jožefina Müller, zadela glavni loterijski dobiček v znesku milijon frankov. Njen mož je bil tovarniški delavec in ko je umrl, se je uboga mati več let trudila in pehala, da bi ohranila svojo številno deco vsaj pri življenju. Ko so jo sedaj vprašali, kaj bo storila s tolikim bogastvom, je odgovorila: »Ne nameravam izpremeniti skromni način našega življenja. Edino, kar bom storila, bo to, da bom svojim otrokom omogočila izobrazbo.« Bog ji daj srečo tudi v tem!

Svet se oborožuje. Nedavno je sprejela ameriška vlada vsled neuspeha ženevske razorožitvene konference nov pomorski program, ki določa zgradbo 12 novih 10.000 tonskih križark. Ameriške-mu primeru je takoj nato sledila Velika Britanija, ki je dala v delo 18 novih bojnih ladij. Gre za ene 10.000 tonske in dveh 8000 tonskih križark, ki bodo imele po 8 in 6 20 cm topov, dalje 6 velikih

Agitirajte za »Pravico« !

podmornic in 9 velikih torpedovcev. Stroški bodo znašali skoraj četrt milijarde zlatih mark. — Istočasno se vrši na Japonskem velika parada japonskih bojnih ladij. Parade se udeleži 200 bojnih ladij vseh vrst. To je po l. 1919. prva velika parada japonske mornarice. Parada je dokazala, da je japonska mornarica danes tako močna, kakor še ni bila nikoli. Vse stare ladje so škartirane in danes ima Japonska samo moderne bojne ladje z veliko bojno sposobnostjo. Najnovejše bojne ladje imajo po 16 40 cm kanonov, ki jih Japonska leta 1919. še ni poznala. Hitrost ladij je tudi silno napredovala. Mesto lahkih križark ima danes Japonska že 33 večjih križark, med njimi več 10.000 tonskih. Številno torpedovcev se je pomnožilo od 69 na 109, število podmornic pa od 15 na 58. Poleg tega ima Japonska tri velike ladje za aeroplane. Najnovejša teh ladij »Akadi« ima baje 27.000 ton in razvija hitrost 28 milj na uro. — To je dokaz, da je malo verjeti evropskim državljenikom, kadar govorijo o miru.

Vrednost denarja. Za 100 nemških mark dobiš 1355 Din, za 100 lir 310 Din, za 1 dolar 56.50 Din, za 100 francoskih frankov 223 Din, za 100 češkoslovaških kron 168 Din, za 100 šilingov 800 Din.

L. MIKUŽ

LJUBLJANA, MESTNI TRG ŠT. 15
DEŽNIKI in SOLNČNIKI!

NA MALO NA VELIKO
USTANOVLJENO L. 1839.

NAJCENEJŠE IN SOLIDNO STE POSTREZENI V TRGOVINAH
FRANC PAVLIN, LJUBLJANA, GRADIŠČE ŠT. 3
PODRUŽNICE: TRG TABOR ŠT. 4 BORŠNIKOV TRG ŠT. 4.

Kanarčki harcerji na prodaj!

Ljubiteljem lepega petja, nudim večje število pristnih žlahtnih vrvicev — (Wasserroller). Jamčim, da so zelo pridni in dobri pevci, pojejo tudi pri luči. Cena vrvicev je od Din 200— do Din 300—, plemenskim samicam Din 50— za kom. Ptice se pošlje tudi po pošti, ker jamčim, da pride ptice živ.

J. FAJON, gojitelj pravih harških kanarčkov, Ljubljana, Hradečkova vas 74/I.

Vsak zaveden somišljenik je član

I. delavskega konzumnega društva v Ljubljani.

Vsaka varčna gospodinja kupuje vse pri svoji lastni zadrugi. --- Vsak dober računar more izračunati, da se kupi najceneje v našem konzumu.

Franz Herwig — L. A.: 9

Sveti Boštjan iz predmestja.

Moderna svetniška legenda.

»Saj imaš denar,« jo je zavrnil.

Vrgla je sesvaljani papir pred njegove noge in vpila: »Denarja ne maram, pač pa grem k tistemu, ki ima mojega otroka in pobila mu bom šipe.«

»No,« je dejal Boštjan in jo prijel za roke, »kljub vsemu obdrži denar; tvoj otrok pa je v božjem varstvu in če bi rada šla k njemu, te rad povedem tja.«

Sčasoma ni redko prišel ta in oni človek k Boštjanu in vprašal: »Povej mi, kaj mi je storiti?«

Boštjan se je poln ljubezni trudil z razrvanimi dušami, z otopelimi srci, z grdimi izrastki, odprtimi gnojnimi ranami, z zlomljenimi hrbtnicami, prav tako kakor z lesenimi konjički brez nog, s punčkami brez glav, s stolicami, ki so se majale in z ubito posodo; zakaj širil se je o njem glas, da vse premore. Naposled so prihajali tudi telesno bolni in čutili olajšanje v njegovi bližini. Boštjan pa je zrl za trumami, ki so se gnetle okoli njega druge in večje, katerih meje ni zamogel pregledati in čutil je v sebi bodočo bolečino. Često je obupaval in v njegovi duši se je stemnilo. Če je sicer menil v svoji zmagovalni samozvesti, da ne bo nikoli omagal pod bremenom naloženega si napora, je čutil, kako sedaj omahuje strt od nepopisne peze. Opetekaje je stopil pred Boga in klical: »Glej!« in »Pomagaj mi!«

Pri vsem tem je hodil okoli, toda brez onega veselja, ki ga je sicer igraje naganjalo. Nekega jutra ko je odhajal iz svoje cerkve, le malo okrepan s

Telesom Kristusovim in preko vse mere žalosten, je začutil od zadaj na rami prijem in ugledal mladega človeka, ki je hotel nekoč umoriti svojo mater; mladenič ga je nemo gledal. Na njegovo vprašanje, kaj da hoče, je ta odvrnil:

»Že dolgo sem zasledoval tvoje življenje in vem odkod pravkar prihajaš. Ali je res tako, da ti tvoje krščanstvo daje moč, da si tak kakršen si?«

Moč? je mislil Boštjan, moč? Ali imam sploh kaj moči? Toda med tem ko se je spraševal, je z grozo začutil, kako je moč v njem zažarela, in še moč, in čim delj je gledal človeka pred seboj, se je zdelo, kakor da se iz njegovih oči ona moč, ki jo znova čuti, prelija v potokih vanj. Dolgo sta se razgovarjala, skrivnostno zamolklo, na potu k delavnici; zdelo se je, da ju množica ljudi nosi, kakor nosi morje ladje z dragocenimi bremenii. Naposled je mladi človek dejal:

»Jaz sem se docela izpremenil. Če ti nisem pre-malovreden, dovoli mi, da ti pomagam.«

Od tedaj sta skupaj spala Boštjan in Pavel. Med spanjem se je iz neba spenjala široka reka luči v njuno sobo; to je bil božji dih, ki ju je hranil.

V tem času so se pričeli pogrezati nad mestom ledenomrzli oblaki nezasišano temni. Kratko pred nočjo jih je osvetilo solnce in prevzelo nebo z neko topo rdečico, kakor kri posodo umazane vode. Mnogi ljudi je pričlenjalo šumeti; na dvoriščih, cestah, v dvoranah in zapuščenih vrtovih pivnice so bedni in ponižani mrmrali s pridušenimi kriki. Delavci, ki niso bili več kot le noga ali roka in brezposelni, ki niso smeli biti več ne roka in ne noga, javna dekleta, razpaljene v mrzlem žaru plačane vdanosti, matere, neprestano preganjane od lačnih otrok, vojaki, po dolgi vojni ponižani v orodje umora, inva-

lidi, raztrgani in za silo zaflikani, vsi ječeči in škripajočih zob pod nasiljem močnejšega: sedaj so hoteli videti, če bi ne mogli jarma, ki jih je pritiskal v blato, z uporom in silo odvreči raz sebe. Nad to divjo, v neizprososti se penoče povodnijo je plaval Boštjan, izgubljen kakor golob, s svojo blagovestjo ljubezni. Bil je docela sam; drugi golobje so morda iskali v duplinah zavetja pred viharjem; divjanje elementov je tudi njega omotilo in premamilo, viharja prastarega sovraštva, ki so besneli eden proti drugemu, so ga metali sem in tja kakor metulja, so čutje ga je vlekle k tlom, ogenj je zaplapolal in obžgal njegova krila, omahnil je in padel. Na mizi stoječ, v stisnjenih pesteh nevidne meče, je bruhal prokletstva:

»Gorje onim, ki plešejo, če se drugi plazijo! Gorje onim, ki žro, če so drugi lačni! Gorje tistim, ki poležkujejo v svili in drugi se valjajo v cunjah! Gorje pijancem, ki pijejo kri iz živih src! Gorje ljudem v neslišno hitečih vozovih in ne čutijo torkljanja bergelj. Gorje tistim, ki zapovedujejo in Boga ne slušajo! Gorje tistim, ki ne računajo z dušo, temveč s trebuh in mišicami; Gorje bogatinom! Gorje mogočnim! Gorje trdosrčnim! Z vašim lastnim orožjem boste premagani! Mučeni boste po postavi, ki ste jo sami zamislili! Stroji se upirajo, mišice se upirajo, trebuh se upirajo! Nobenega srca nimajo, nimajo duše, vi niste hoteli! Bog obrača kolo, in strl vas bo!«

Nevihita je zabesneta, kriki poslušalcev so sikali kot strele, ki udarjajo; Boštjan je stal v morju ognja, bežal je na prosto in zastokal: »Kaj sem storil!«

Satan, tesno ob njegovem ušesu je šepetal: »Prav si storil! Povrni se in povej jim še več!«